

Literatura: 1. Akta Stada Ogierów Kętrzyn. 2. **Jastrzębska E.**, 2002 – Rola Państwowego Stada Ogierów w hodowli koni zimnokrwistych. Praca doktorska (maszynopis). UWM Olsztyn. 3. **Jastrzębska E.**, 2009 – Hodowca i Jeździec 1(20), 44-50. 4. **Karpeta B., Tomczyński R.**, 1999 – Sympozjum międzynarodowe „Aktualne kierunki hodowli i użytkowania koni w Europie”, 17-19.09.1999, Kraków, 446-452. 5. Program hodowli koni rasy polski koń zimnokrwisty. PZHK, Warszawa 2006. 6. Strona internetowa: <http://www.sosdlastad.pl>

Na zlecenie Polskiego Związku Hodowców Koni w Warszawie w trakcie wystawy przeprowadzane są próby polowe wierzchowe i zaprzęgowe. Podczas XI Tarpaniady przeprowadzono próbę polową wierzchową, w której uczestniczyły 3 ogiery i 3 klacze, a jedna klacz była poddana próbie polowej zaprzęgowej (tab. 2). Próba polowa wierzchowa obejmuje następujące elementy: zachowanie konia, szybkość w stępie i w klusie, długość kroku w stępie i w klusie, jazda godzinowa, powrót do normy tętna i oddechu.

XI TARPANIADA – Krajowa Wystawa Koników Polskich

Hieronim Frąckowiak¹, Witold Wołoszyński²

¹Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu,

²Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie

Doroczna Tarpaniada, która odbyła się w dniach 28-29 sierpnia 2010 roku rozpoczęła drugą dekadę Krajowych Wystaw Koników Polskich, połączonych z krajowym czempionatem koni tej rasy. Stałym miejscem Tarpaniady jest Sieraków. Obecnie, po reorganizacji, Stado Ogierów Sieraków zostało włączone jako zakład do Przedsiębiorstwa Rolniczo-Hodowlanego GAŁOPOL Sp. z o.o. Gałowo. W skład komisji oceny organizatorzy powołali znanych krajowych specjalistów z zakresu hodowli koni: prof. Zbigniewa Jaworskiego, któremu powierzono przewodniczenie oraz Marka Żuławskiego – kierownika Wielkopolskiego Związku Hodowców Koni w Poznaniu i Edwarda Trzemzańskiego z Pomorskiego Związku Hodowców Koni w Szczecinie. Oceniono łącznie 30 koni, w tym: 3 klacze i 2 ogiery 1-letnie, 5 klaczy i 4 ogiery 2-letnie, 12 klaczy i 4 ogiery 3-letnie i starsze.

Komisja dokonywała oceny płytowej zgłoszonych koni, przyznając maksymalnie po 10 pkt. bonitacyjnych za typ rasowy, pokrój, ruch w stępie, ruch w klusie oraz kondycję, pielęgnację i przygotowanie do wystawy; łącznie 50 pkt.

Na podstawie wyników oceny komisja wyłoniła konie, którym przyznano tytuł czempiona i wiceczempiona (tab. 1) oraz ustalono ranking kolejnych nagród.

Regulamin polowych prób dzielności koników polskich na Tarpaniady, punktacja i skala ocen opierają się na wytycznych zawartych w Programie Hodowli Zachowawczej Koników Polskich, opracowanym przez grupę specjalistów pod kierownictwem prof. Tadeusza Jezierskiego. W programie tym ujednolicono zasady przeprowadzania prób użytkowości, na podstawie których oceniana jest wartość użytkowa uwzględniana od-tąd przy ocenie wartości hodowlanej i selekcji koników polskich utrzymywanych systemem stajennym. Populacja rezerwatowa nie jest poddawana tej ocenie, a system selekcjonowania tych zwierząt uwzględnia elementy selekcji naturalnej (odporność na warunki atmosferyczne, zaradność w wyszukiwaniu pokarmu, wysokie wskaźniki rozrodu, odporność na schorzenia i pasożyty, naturalna pielęgnacja kopyt, zachowanie socjalne umożliwiające tabunowy tryb życia) oraz w umiarkowanym zakresie selekcję zootechniczną, a głównie dbałość o zachowanie typu rasowego i prawidłowego pokroju zwierząt.

Program przewiduje trzy rodzaje prób użytkowości koników polskich: próbę polową wstępną, próbę polową zaprzęgową i próbę polową wierzchową.

I. Próba polowa wstępna obejmuje ocenę zachowania się konia podczas zakładania ogłowia, trzymania do oceny i prowadzenia w rękę w stępie i klusie (ocena maksymalna 5 punktów).

II. Polowa próba zaprzęgowa obejmuje:

– zachowanie się konia podczas zaprzęgnięcia w pojedynkę (do 5 pkt.);

Tabela 1

Czempiony i wiceczempiony XI Tarpaniady (2010 r.)

Nazwa konia	Ojciec	Matka	Tytuł	Hodowca/Wystawca	Ocena (pkt.)
Ogiery 3-letnie i starsze					
PORAD	HEBEL	PODAGA	czempion	SO Sieraków Wlkp. Sp. z o.o.	43,50
NUBIS	JEHOL	NAMITKA	wiceczempion	SK Dobrzyniewo Sp. z o.o.	43,20
Klacz 3-letnie i starsze					
SAMMY	MALIBU	N-SABRINA	czempion	Bożena Bochynek	44,33
TRIADA	JEHOL	TALIA	wiceczempion	SK Dobrzyniewo	44,20
Ogiery roczne i 2-letnie					
HOROSKOP	METYS	HURYSKA	czempion	SO Sieraków Wlkp. Sp. z o.o.	42,67
JORDAN	METYS	JARA	wiceczempion	SO Sieraków Wlkp. Sp. z o.o.	43,50
Klacz roczne i 2-letnie					
NAWIA	PARWUS	NOKIA	czempion	SK Dobrzyniewo Sp. z o.o.	42,50
PRERIA	PARWUS	PRAGA	wiceczempion	SO Sieraków Wlkp. Sp. z o.o.	42,50

Tabela 2

Wyniki próby polowej przeprowadzonej w dniu 28.08.2010 r. na zlecenie Polskiego Związku Hodowców Koni w Warszawie (na podstawie protokołu podpisanego przez członków komisji w składzie: Zbigniew Jaworski, Edward Trzemzałski, Janusz Skórkowski, Mirosław Kaczmarek)

Nazwa konia, rok urodzenia, wystawca	Elementy próby														Ocena końcowa (pkt.)	
	zacho- wanie	szybkość w stępie		szybkość w kłusie		długość kroku – stęp		długość kroku – kłus		jazda godzinowa		powrót tętna		powrót oddechów		
		czas	pkt.	czas	pkt.	cm	pkt.	cm	pkt.	dystans	pkt.	różnica	pkt.	różnica		pkt.
Próba wierzchowa																
Og. PORAD, 2007, SO Sieraków	4	4,32	5	2,01	4	159	5	263	5	9600	5	14	3	1	5	36 (wybitna)
Og. NUBIS, 2007, SK Dobrzyńewo	5	4,20	5	1,43	5	147	4	250	5	9480	5	0	5	1	5	39 (wybitna)
Og. WIST, 2007, SO Sieraków	3	4,25	5	2,04	4	161	5	250	5	9270	5	6	4	2	5	36 (wybitna)
Kl. PANIKA, 2007, Ingrid Hanke (Niemcy)	4	4,55	5	1,53	5	143	4	244	4	9467	5	8	4	0	5	36 (wybitna)
Kl. WIKATA, 2006, Ingrid Hanke (Niemcy)	4	4,54	5	1,45	5	156	5	250	5	11 440	5	14	3	2	5	37 (wybitna)
Kl. WINIETA, 2007, SO Sieraków	5	4,36	5	1,48	5	154	5	250	5	10 940	5	4	5	0	5	40 (wybitna)
Próba zaprzęgowa																
Kl. MALENA, 2007, Robert Józefowski	5	4,59	5	2,30	2	128	2	222	3	7575	5	10	4	2	5	31 (b. dobra)

Z powodu wystąpienia w trakcie próby polowej zaprzęgowej trudnych warunków na trasie, normy obniżono o 10%

– próbę szybkości w stępie na odcinku 500 m (norma czasu przeliczana jest na punkty w skali od 1 do 5);

– próbę szybkości w kłusie na odcinku 500 m (norma czasu przeliczana jest na punkty w skali od 1 do 5);

– długość kroku w stępie (norma długości kroku przeliczana jest na punkty w skali od 1 do 5);

– długość kroku w kłusie (norma długości kroku przeliczana jest na punkty w skali od 1 do 5);

– próbę wysiłkową (do wyboru): jazda godzinowa – przemiennie 5 odcinków: 9 minut stęp i 3 minuty kłus (norma przebytego dystansu przeliczana jest na punkty w skali od 1 do 5); jazda na stałym dystansie – przemiennie 5 odcinków po 800 m stępem i 800 m kłusem (uzyskany czas przeliczany jest na punkty w skali od 1 do 5);

– powrót tętna do normy (różnica pomiędzy tętnem spoczynkowym a zmierzonym 30 minut od zakończenia próby wysiłkowej przeliczona na punkty w skali od 1 do 5);

– powrót oddechów do normy (różnica pomiędzy liczbą oddechów w stanie spoczynku a po 30 minutach od zakończenia próby wysiłkowej przeliczona na punkty w skali od 1 do 5).

III. Próba polowa wierzchowa obejmuje część identycznych elementów opisanych w próbie zaprzęgowej wraz z ich punktacją. Zasadnicza różnica sprowadza się do sposobu przeprowadzenia próby wysiłkowej, w której obok stępa i kłusa jest także galop. Jazda godzinowa to 5 odcinków pokonywanych przemiennie: 8 min stęp, 3 min kłus i 1 min galop. W drugim wariantcie, czyli jeździe na stałym dystansie, obowiązuje pokonanie przemiennie 5 odcinków po 600 m stępem, kłusem i galopem.

Wyniki prób użyteczności koników polskich podawane są w wartościach bezwzględnych oraz w wartościach odchylenia standardowego od średniej danego rocznika koni, a także od średniej potomstwa poszczególnych ogierów, jednak pod warunkiem zachowania odpowiedniej liczebności ich potomstwa. Obowiązuje następująca skala ocen (polowe próby dzielności): wybitna – 36-40 pkt. bardzo dobra – 31-35 pkt., dobra – 26-30 pkt., dostateczna – 21-25 pkt. Warunkiem zaliczenia próby po-

lowej wstępnej jest uzyskanie przez konia minimum 2 punktów, a próba polowa zaprzęgowa i wierzchowa zostają zaliczone wtedy, gdy koń uzyskał co najmniej 2 punkty w ocenie zachowania się oraz wynik nie gorszy niż średnia dla rocznika pomniejszona o 1 odchylenie standardowe w czterech spośród pozostałych siedmiu elementów próby.

Tytuł Championa Wystawy przyznano klaczy SAMMY (nr paszportu 616011540010000), wyhodowanej i wystawianej przez Bożenę Bochynek z Tarnowskich Gór (fot. 3, IV str. okł). Zwycięzcą próby dzielności koników polskich została klacz WINIETA (hodowca i wystawca SO Sieraków), którą nagrodzono statuetką Honorowego Patrona Wystawy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Według komisji oceniającej, przedstawiony materiał hodowlany robił bardzo dobre wrażenie. Konie były wyrównane w stawkach i umiejętnie przygotowane do wystawy i samego pokazu.

Ostatnia Tarpaniada wykazała, że krajowy elitarny materiał hodowlany koników polskich znajduje się również poza rejonami ośrodków hodowli zachowawczej, skupionymi głównie w Wielkopolsce i na Mazurach. Konie wystawiali także Ingrid i Walter Hanke, hodowcy z Niemiec, którzy biorą udział w wystawie od roku 2006.

Do dobrej tradycji Tarpaniady należy dbałość o poszerzanie wiedzy na temat koników polskich. Na XI Tarpaniadzie przedstawiono opracowanie K. Balińskiej i Z. Jaworskiego pt. „Efektywność programu hodowlanego ochrony zasobów genetycznych koników polskich” oraz „Zachowanie koników polskich na pastwisku” przygotowane przez studentów Wydziału Hodowli i Biologii Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

Powstała w roku 1999 idea zorganizowania na terenie Wielkopolski imprezy, której celem jest promocja hodowli i użytkowania koników polskich okazała się bardzo trafna, a jej weryfikacja dokonała się już przez kolejne 11 Tarpaniadek. Składając gratulacje hodowcom koników polskich należy wyrazić przekonanie, że Tarpaniada będzie stałą krajową imprezą hodowlaną służącą dalszemu doskonaleniu pogłowia, ulepszaniu hodowli oraz propagowaniu i promocji tej rodzimej rasy koni.